

Vergaderjaar 2013–2014

22 831

De Hoorn van Afrika

Nr. 97

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 16 mei 2014

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken, de vaste commissie voor Defensie, de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie en de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking hebben op 13 maart 2014 overleg gevoerd met Minister Timmermans van Buitenlandse Zaken, Minister Hennis-Plasschaert van Defensie en Minister Ploumen voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over:

- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 21 februari 2014 inzake verlenging van de Nederlandse bijdrage aan UNMISS (Kamerstuk 29 521, nr. 23);**
- **de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 13 februari 2014 inzake de Nederlandse inzet met betrekking tot Zuid-Sudan (Kamerstuk 22 831, nr. 96).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand geredigeerd woordelijk verslag uit.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Eijsink

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Ten Broeke

De voorzitter van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie,
Jadnanansing

De voorzitter van de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,
De Roon

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Toor

Voorzitter: Eijsink
Griffier: Van Toor

Aanwezig zijn zeven leden der Kamer, te weten: Jasper van Dijk, Eijsink, Knops, De Roon, Servaes, Sjoerdsma en Vuijk,

en Minister Timmermans van Buitenlandse Zaken, Minister Hennis-Plasschaert van Defensie en Minister Ploumen voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, die vergezeld zijn van enkele ambtenaren van hun ministerie.

Aanvang 09.47 uur.

De **voorzitter**: Ik heet de bewindslieden en hun medewerkers, de leden, de mensen op de publieke tribune en mogelijke luisteraars thuis hartelijk welkom. Wij spreken vandaag over de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan UNMISS in Zuid-Sudan. Dit is een overleg in drie termijnen. U kunt in de laatste termijn uw oordeel geven over de missie. U krijgt vijf minuten spreektijd en een interruptie. Vooraf zeg ik dat de ChristenUnie en de SGP helaas verhinderd zijn, maar op voorhand al hun akkoord met deze verlenging verlenen.

De heer **Vuijk** (VVD): Voorzitter. Het is een moeilijke missie in een moeilijk land. In Nederland hechten wij zeer aan onze hard bevochten vrijheid. Wij hechten aan onze goed georganiseerde veiligheid. Wij hechten aan onze door internationaal hard werken verkregen welvaart, waarmee wij onder andere onze zorg, ons onderwijs en onze wegen betalen. Wij krijgen dit niet gratis. Zuid-Sudan is een voorbeeld van de diplomatieke, economische, civiele en militaire inspanningen die ver over de landsgrenzen verricht worden om onze vrijheid, veiligheid en welvaart vast te houden. Het ver buiten onze landsgrenzen opereren doen we overigens al ruim 500 jaar, dus echt nieuw is het niet. Op dit moment is ons land met 1.000 mannen en vrouwen in 17 internationale missies aan het werk. Omdat daarbij met inzet van militaire middelen veiligheid afgedwongen moet worden, zijn ook wij als liberalen ervan overtuigd dat er onmiskenbaar een rol van en voor de Staat is. Als dan ook het bedrijfsleven nog een kans krijgt om er business op te bouwen en banen te genereren, dan is de missie bespreekbaar wat de VVD betreft.

Ik hoor naast mij enkele opmerkingen die helaas niet in de microfoon worden uitgesproken, maar ik geef toch antwoord. Zuid-Sudan staat er slecht voor. Handhaving van de internationale rechtsorde is in Zuid-Sudan belangrijk om onbeheersbare vluchtelingenstromen en chaos te voorkomen.

De heer **Knops** (CDA): Ik vroeg mij even af in welk debat ik beland was en of de heer Vuijk weleens in Zuid-Sudan is geweest, als ik hem hoor over banen creëren, economie opbouwen en dat soort dingen.

De heer **Vuijk** (VVD): Ik hoor een interessante vraag. Ben ik er weleens geweest? Het antwoord is nee. Ik denk dat weinigen in dat land geweest zijn. Er ligt ook een negatief reisadvies voor werkelijk alle reizen naar Zuid-Sudan, dus het is heel moeilijk om daar te komen. De heer Knops vraagt zich af wat er voor het bedrijfsleven te doen is. Er zijn zo'n 40 Nederlandse agri- en industriële bedrijven actief in Zuid-Sudan, die daar proberen iets te verdienen en business te creëren. Hoe slecht het er ook is, Nederlandse ondernemers zien altijd kansen en daar ben ik best voor. Het probleem is dat rivaliserende groepen met elkaar strijden om de macht. Die strijd eist veel slachtoffers en richt grote schade aan infrastructuur, huizen en eigendommen aan. Naast de ruzie met het voormalig moederland wordt het land nu verscheurd door etnisch en politiek

geweld. Het is goed om te zien dat er een staakt-het-vuren is, maar wij zien ook dat een miljoen mensen op de vlucht zijn voor dat geweld. De VVD vindt dat het in het belang van Nederland is dat dit deel van de wereld niet nog verder in anarchie vervalt. Zuid-Sudan als nieuwe staat moet slagen. Het ligt in een onstabiele regio, omringd door landen waar ook VN-missies worden uitgevoerd; missies waarin Afrikaanse landen hun verantwoordelijkheid oppakken en Nederland met maatwerk en concrete expertise bijspringt. Ik zie dat Nederland maatwerk levert met 30 mensen. De grote bijdrage van vooral Afrikaanse landen laat zien dat er commitment is, ook van de landen eromheen, en dat zij die verantwoordelijkheid oppakken.

Over de missie. Onze mannen en vrouwen verrichten daar hun taak onder moeilijke omstandigheden. De pers schrijft over de slechtste missie ooit met een slap mandaat, moeizame samenwerking en gebrek aan alles. Dat brengt mij tot mijn eerste vraag. Op welke wijze kunnen de Nederlandse militairen en trainers zich verdedigen, mochten zij in gewelddadigheden terechtkomen? Hoe werkt dat? Hoe is de samenwerking hierover verlopen met de VN in de afgelopen tijd?

De VVD ziet UNMISS ook in relatie tot de Nederlandse en Europese inspanningen in Mali, Somalië en de Centraal-Afrikaanse Republiek, maar het is voor de VVD nadrukkelijk geen doel op zich om te blijven in Zuid-Sudan. Dat heeft alleen zin als Nederland daadwerkelijk kan bijdragen aan de training van politieagenten en militairen, die het land kunnen stabiliseren. Dat brengt wel een vraag met zich mee. Hoeveel trainingsmogelijkheden ziet de regering nog, gezien de toegenomen spanningen? Is de regering van mening dat UNMISS nog een waardevolle bijdrage kan leveren aan het stabiliseren van Zuid-Sudan, het bevorderen van de opbouw van een rechtsstaat en het ondersteunen van de diplomatieke inspanningen met Sudan?

De regering geeft aan dat de missie vanwege de onrustige situatie niet wordt verlengd tot juli 2015, maar tot november 2014. Dat vinden wij een goed en scherp diplomatiek signaal, een signaal dat er iets moet gebeuren. Hierdoor ontstaat een nieuw weegmoment waarop besloten kan worden om niet langer in Zuid-Sudan te blijven. De VVD vindt het terecht dat er een extra weegmoment wordt ingebouwd. Nederland heeft getekend voor het geboorterecht van Zuid-Sudan. Tijdens de interimperiode 2005–2011 van het Comprehensive Peace Agreement zag Nederland als een van de getuigen van het vredesakkoord tussen Sudan en Zuid-Sudan toe op de uitvoering van het akkoord. Zomaar weglopen kan voor de regering dus niet aan de orde zijn. Ik zie dat de missie is versterkt van 7.000 naar 12.500 mensen om met de toegenomen spanningen te kunnen omgaan. Rondom november moet dus duidelijk zijn of dit heeft mogen baten naast de diplomatieke inspanningen om de interne conflicten en de conflicten met Sudan op te lossen. Wat gaat de regering wegen op dat extra weegmoment? Hoe moet het beeld zijn? Wat moet er gebeurd zijn om opnieuw een besluit te kunnen nemen of wij nog verder willen?

Ik heb nog een paar opmerkingen over de toekomst. Wij constateren dat deze missie zich richt op staatsopbouw, mensenrechten, bescherming van de burgerbevolking, beheersing van interne conflicten en de veiligheidssector. Ik heb net een paar opmerkingen gemaakt over de bedrijven; ik zal ze niet herhalen. Ik vraag wel welke kansen er liggen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Hoe kijkt de regering daartegenaan? Welke inspanningen worden verricht om bijvoorbeeld de olieproductie en het olietransport weer op gang te brengen om op die manier Zuid-Sudan weer financieel op de been te helpen? Welke criteria liggen er om voort te gaan met de ontwikkelingshulp? Deelt de Minister de mening van de VVD dat Nederland niet meer moet bijdragen dan de huidige 30 mensen? Past een eventueel vertrek binnen de planning van UNMISS? Hoe zou dat er uit kunnen zien, als wij in november toch besluiten om niet verder te gaan?

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Ongeveer 150 miljoen euro, afkomstig van de Nederlandse belastingbetaler, is de afgelopen drie jaar met als doel rechtsstaatontwikkeling en wederopbouw gepompt in het mislukte Zuid-Sudan. Wij mogen ons vandaag best afvragen wat die enorme geldstroom naar Zuid-Sudan nu eigenlijk heeft opgebracht voor de Nederlandse belastingbetaler. Maar eerst de actualiteit. Zuid-Sudan verkeert nog steeds in een uiterst explosieve sfeer ondanks het feit dat er een staakt-het-vuren is getekend. De stammenstrijd tussen de Nuer van voormalig vicepresident Machar en de Dinka van zittend president Kiir is nog lang niet ten einde en zit zo diepgeworteld dat een voor beide partijen acceptabele uitweg niet in beeld lijkt. Hoewel de stammenstrijd niet in alle deelstaten speelt, is die juist wel actueel en hardnekkig in de cruciale noordelijke deelstaten, waar de grote olievoorraden zich bevinden. Er zijn ook wisselende berichten over de aanwezigheid van Machar en zijn Nuer-strijders in juist die noordelijke deelstaten. Wie heeft nu eigenlijk feitelijk de controle over de olievelden in het noorden? Graag hoor ik een reactie van de Minister.

Wij spreken vandaag nadrukkelijk over de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan UNMISS met een beperkte periode, maar ik denk dat wij ook eens even moeten praten over de rol van de VN in Zuid-Sudan. Men kan zich afvragen wat de VN nog effectief kunnen bijdragen aan stabiliteit in Zuid-Sudan, gezien de kritiek van president Kiir op de VN. Ik weet dat hij die woorden later onder druk weer heeft ingetrokken, maar dat laat onverlet dat hij de aanwezigheid van de VN in zijn land ervaart als een ongewenste parallelle overheid. De aanwezigheid van zo'n parallelle overheid is natuurlijk niet zo handig, als je allerlei internationaalrechtelijke regels aan je laars wilt lappen bij geweldplegingen tegen je aartsvijanden. Hoe waardeert de Minister nu die uitspraken van de president? Kan de Minister ook aangeven of en, zo ja, op welke terreinen president Kiir de VN tegenwerkt en of er onderling nog wel voldoende vertrouwen is of kan worden opgebouwd voor een verdere vruchtbare samenwerking? Ik stel deze vraag temeer, daar de Minister in zijn brief heeft aangegeven dat bepaald niet valt uit te sluiten dat partijen in Zuid-Sudan zich in de toekomst kritisch zullen blijven uitlaten over de VN. Dat was een heel goede voorspelling van de Minister, want inmiddels heeft bijvoorbeeld de vicepresident van Zuid-Sudan westerse regeringen ervan beschuldigd dat ze voorwaarden verbinden aan hulpverlening met als doel de ontvangende landen te ondermijnen. Dat waren zijn woorden. Dan helpt zo'n toestand als die colonne VN-trucks waarop stond vermeld dat ze voedsel vervoerden terwijl in werkelijkheid ook een partij wapens zich in die trucks bevond, natuurlijk allemaal niet. Dat is toch wel een blunder. Is de Minister dat met mij eens? Is er ook al meer bekend over het onderzoek dat volgens de berichtgeving wordt gedaan naar deze blunder? Hoe heeft dit kunnen gebeuren?

Kijkend naar de resultaten van UNMISS in het algemeen en de Nederlandse bijdrage daaraan in het bijzonder, moet mijn fractie concluderen dat deze resultaten uitermate bedroevend en teleurstellend zijn. Het streven van het kabinet om van Zuid-Sudan een functionerende rechtsstaat en democratie te maken door de 3D-benadering toe te passen, is totaal mislukt. Het lijkt wel alsof wij faalhulp hebben verleend aan een faalstaat. Van een naar behoren functionerende rechtsstaat is allerm minst sprake, getuige onder meer de verschrikkelijke mensenrechtenscheidingen door het leger, de dreigende hongersnood, de straffeloosheid en de vele miljoenen Zuid-Sudanezen die aangewezen zijn op VN-hulp. Ook hiervoor geldt weer dat de zittende president precies het tegenovergestelde lijkt te doen van hetgeen middels UNMISS gepoogd wordt te realiseren. Als zelfs de Zuid-Sudanese veiligheidsdiensten lokale en internationale journalisten toenemend intimideren, is de situatie meer dan zorgwekkend. Hoe beoordeelt de Minister het falen van de 3D-benadering? Hoe ziet de Minister dit falen in verhouding tot een

verlenging van de Nederlandse bijdrage aan UNMISS? Waaraan ontleent het kabinet nu eigenlijk de verwachting dat UNMISS vanaf nu wel een verbetering van de toestand in Zuid-Sudan kan bewerkstelligen?

Mijn fractie constateert dat een aanzienlijk aantal van 30 militairen en politiefunctionarissen – ik heb het over de Nederlanders – helemaal niet meer bezig is met de werkzaamheden waarvoor zij naar Zuid-Sudan zijn gestuurd. Na het uitbreken van de crisis is een deel van het Nederlandse personeel alleen maar bezig geweest met de bescherming van VN-kampen waar hordes vluchtelingen zich schuilhouden. Het is onbegrijpelijk dat de Nederlandse functionarissen dit gevaarlijke werk ongewapend moeten doen, zoals uit berichtgeving blijkt. Is de Minister het met mijn fractie eens dat de verslechterende veiligheidssituatie moet leiden tot passende zelfbeschermingsmiddelen en -maatregelen? Zo ja, hoe gaat de Minister dit realiseren? Het niet ondenkbare scenario dat er geweld uitbreekt in een van de VN-kampen of dat een van de VN-kampen door gewapende troepen wordt bestormd, kan helaas waarheid worden. Graag krijg ik een reactie op dit belangrijke punt.

In de brief lees ik ook nog dat in de conflictgebieden meerdere opgeleide politiefunctionarissen verdwenen zijn. Dat roept bij mijn fractie de vraag op of de verdwenen politiefunctionarissen zijn overgelopen naar voormalig vicepresident Machar en zijn Dinka-strijders. Voor wie hebben wij nu feitelijk politiefunctionarissen opgeleid? Graag krijg ik een reactie.

De heer **Knops** (CDA): Voorzitter. De crisis in Zuid-Sudan is van ongekende omvang en lijkt af en toe een beetje ondergesneeuwd te worden in al die andere crises die wij op dit moment in de wereld hebben. Kijken wij echter naar de humanitaire aspecten, dan is het werkelijk vreselijk wat daar gebeurt. Honderdduizenden mensen zijn verdreven van huis en haard – bij «huis» moet u zich niet te veel voorstellen in dat gebied – en worden bedreigd met de dood. Wij zijn dan ook blij dat het kabinet 5 miljoen ter beschikking stelt om de ergste noden te lenigen. Nederland heeft in Zuid-Sudan al een aantal jaren geen bijrol, maar een hoofdrol gespeeld om te proberen de zaak daar vlot te trekken en strijdende partijen bij elkaar te brengen. Als wij kijken hoe het op dit moment gaat, dan is de vraag of er genoeg gebeurt en of de internationale gemeenschap genoeg levert. De VN hebben een Crisis Response Plan opgesteld om tot juni 2014 de ergste noden te lenigen. Hiervoor is een bedrag van 1,27 miljard nodig. Tot nu toe is ongeveer 20% daarvan toegezegd. Verder dreigt er hongersnood. Er wordt op dit moment gewoon niet geplant terwijl het regenseizoen alweer voor de deur staat en heel grote gebieden onbereikbaar worden. Wij weten nu al dat er over een aantal maanden weer nieuwe en grotere problemen opdoemen. De situatie is onrustig, onvoorspelbaar en kan elk moment veranderen. Ondanks het feit dat er een staakt-het-vuren is, is het een heel fragiele situatie.

Ik ben in 2008 met de Kamerdelegatie in dat gebied geweest. Dat heeft op mij een onuitwisbare indruk gemaakt vanwege de complexiteit en de armoede die daar heerst. Vandaar ook mijn interruptie op de heer Vuijk over het bedrijfsleven, want het bedrijfsleven in Nederland is net iets anders dan wat zich daar allemaal afspeelt. Wat daar allemaal aan de hand is, is buitengewoon fragiel. In 2008 was het idee nog dat de problemen opgelost waren als Zuid-Sudan onafhankelijk zou worden, maar niets is minder waar gebleken. Op dit moment ontstaat er steeds meer internationale consensus dat het beleid, tot dusverre gericht op met name de meer technische aspecten van staats- en institutieopbouw, heeft gefaald. De heer De Roon sprak er ook al over. De vraag die natuurlijk ook voor onszelf op tafel moet liggen, is welke lessen de Nederlandse regering trekt uit al die inspanningen van de afgelopen jaren, kijkend naar de resultaten nu.

Om op de langere termijn een veilig en democratisch Zuid-Sudan op te bouwen, zullen drie onderwerpen met grote urgentie moeten worden opgepakt: de burgerbescherming en hervorming van de leger- en de veiligheidssector, de processen gericht op waarheidsvinding en verzoening, altijd heel belangrijk in dit soort probleemgebieden, en de nationale politieke dialoog en voortzetting van de grondwetsherziening. Het is ontzettend belangrijk dat de bevolking en representanten van de bevolking daarbij worden betrokken om draagvlak te creëren voor die oplossingen.

Tot zover het grote plaatje; nu de Nederlandse bijdrage aan dat gebied, waar al gedurende vele jaren Nederlandse militairen en politiemensen zitten. Het is een relatief kleine missie, maar ook de situatie voor deze mensen kan veranderen. Ik spreek de heer De Roon na dat wij ons zorgen maken over de veiligheid van onze mensen aldaar, omdat de situatie daar in een kort tijdsbestek helemaal kan omslaan. Je weet niet meer wie combattant of niet-combattant is, wie vijand of geen vijand is, maar je kunt wel bedreigd worden. De Belgen hebben dat ervaren in Rwanda. Wij willen absoluut niet dat onze mensen dat risico ook gaan lopen. De vraag is hoe hun veiligheid is geregeld. Juist het feit dat zij onbewapend zijn en moeten kunnen vertrouwen op beveiliging van de VN, roept in ieder geval bij mij wel wat vragen op. De vraag komt meteen aan de orde of het toch niet goed is om onze mensen, gezien de situatie daar, uit te rusten met persoonlijke wapens voor hun eigen beveiliging. Is de regering hiertoe bereid?

De heer **Sjoerdsma** (D66): Voorzitter. Het jongste land van de wereld kampt met forse naweeën. Sinds december is Zuid-Sudan verwickeld in een bloedige strijd die ook een onheilspellend etnisch tintje heeft gekregen: de president tegenover de voormalige vicepresident, de Dinka tegenover de Nuer, duizenden mensen gedood, een miljoen ontheemden en vier miljoen mensen die zijn aangewezen op noodhulp. Er is een groot risico op een voedseltekort. Wij zien weliswaar een fragiel staakt-het-vuren, maar dat wordt periodiek toch weer onderbroken door geweld. In deze context moet UNMISS stabiliteit brengen, maar dat is heel lastig. Wij zien alleen al dat een kleine 80.000 vluchtelingen hun heil hebben gezocht bij VN-kampen. Wij zagen de afgelopen maanden dat ook de Nederlanders daar een nuttige bijdrage bij de opvang van die vluchtelingen konden leveren.

Ik miste in de brief – voorgaande sprekers hebben er ook over gesproken – een analyse van de rol van UNMISS in de afgelopen jaren en de wijze waarop UNMISS zich in deze context staande kan houden. Ik heb de missie vanaf het begin geobserveerd. Die lijkt eigenlijk nooit helemaal te zijn geaccepteerd door de Zuid-Sudanese regering en door het leger van de Zuid-Sudanese regering. Hoe beziet het kabinet die rol van UNMISS en welke lessen kunnen wij daaruit trekken?

Het mandaat van UNMISS wordt later dit jaar waarschijnlijk verlengd, maar er komt waarschijnlijk ook een nieuw mandaat. Hoe zou dat nieuwe mandaat volgens het kabinet moeten zijn? Zou dat dan niet een meer onafhankelijke, minder met de Zuid-Sudanese regering vervlochten rol moeten zijn? Ik vraag dit ook, omdat er op dit moment een soort parallelle ontwikkeling lijkt te ontstaan. Het Ugandese leger bevindt zich op Zuid-Sudanees grondgebied. Hoe staat het kabinet daartegenover? Is dat een wenselijke ontwikkeling? Is het wenselijk dat IGAD-landen, die weliswaar ownership willen nemen om dit regionale probleem mede op te lossen, separaat militair willen bijdragen, dus los van UNMISS een parallelle macht willen opstarten om in Zuid-Sudan tot stabilisatie te komen? Hoe staat het kabinet tegenover deze ontwikkelingen? Ik vraag ook in navolging van de heer De Roon nog even specifiek naar het recente incident waarbij de VN wapens over land hebben vervoerd met het stempel «voedsel» op de verpakking. Dit incident heeft de relatie met de

Zuid-Sudanezen verder op scherp gezet, want kennelijk zouden er landmijnen en geweren zijn vervoerd. Kan het kabinet er uitsluitel over geven wat hier precies is gebeurd?

Wij leveren 30 mannen en vrouwen. De Veiligheidsraad besloot in december om het aantal troepen te verhogen van 7.000 naar 12.500. Om tot deze vulling te komen, werden tot teleurstelling van mijn fractie andere VN-missies gekannibaliseerd, waaronder de VN-missie in Darfur. Vindt het kabinet dit een wenselijke ontwikkeling? Hoe ver zijn de VN op dit moment met de vulling van UNMISS? Heeft het kabinet het verzoek gekregen om niet alleen de bijdrage te handhaven, maar ook meer bij te dragen? Als de missie bijna verdubbeld wordt, wordt er dan niet alleen verzocht om handhaving, maar ook om vergroting van de bijdrage? Heeft het kabinet ooit overwogen om meer bij te dragen?

Over de risico's is al het een en ander gezegd. Wij zien toenemend geweld. Wij zien ook geweld in en rondom de kampen. Wij zagen de afgelopen maanden ook dat Nederlanders in VN-kampen omsloten waren door zodanige turbulente ontwikkelingen dat het onmogelijk was om hen daaruit te onttrekken. Op welke manier zal de evacuatie van de Nederlanders in de komende tijd zijn geregeld, zodat zij daaruit kunnen worden gehaald als de nood echt aan de man is? In navolging van eerdere sprekers vraag ik hoe het met de zelfverdediging zit.

Ik kom bij de geïntegreerde benadering waarvan de UNMISS-bijdrage een deel is. Deze ministers weten dat mijn fractie van mening is dat Nederland politiek meer geëngageerd kan zijn bij Sudan. Nederland was jarenlang een heel belangrijke speler in Sudan en in Zuid-Sudan, maar sinds vorig jaar juni is daarin verandering gekomen. Het kabinet heeft het beleid aangepast en de prioriteit niet langer gelegd bij conflictoplossing en wederopbouw, maar voornamelijk bij het bevorderen van mensenrechten en de humanitaire situatie. Conflictoplossing zou nu vooral via de EU moeten gebeuren. Liever had ik een zwaardere politieke rol gezien. Ik zie in de brief ook wel dat de ministers proberen een politiek rolletje te pakken via bijdragen aan het team van de EU en aan het team van IGAD, maar ik vraag toch om een nadrukkelijker inzet, bijvoorbeeld op de volgende twee punten. De Commission of Inquiry zou al gevormd moeten zijn, maar dat is nog niet gebeurd. Wij wachten daar al twee maanden op. Ik vraag het kabinet om aan te dringen op een spoedige formatie van die Commission of Inquiry om de schendingen te onderzoeken. Daarnaast noem ik het grondwetsproces. Dat komt voort uit het Noord-Zuidakkoord, waarvan Nederland medeondertekenaar is. Dat is cruciaal om de huidige situatie enigszins in goede banen te leiden. Ik vraag het kabinet om een nadrukkelijker inzet om dat grondwetsproces te ondersteunen, juist nu. Het kabinet schrijft dat een aantal ontwikkelingsprogramma's waarschijnlijk stil moet staan vanwege de ontwikkelingen. Welke programma's zijn dat en om hoeveel geld gaat het? Ik vraag nadrukkelijk om van deze kans gebruik te maken om het ontwikkelingsprogramma wat om te bouwen en juist meer in te zetten op conflictbeslechting, op verzoening en op het grondwetsproces.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. Wij spreken over de verlenging van de Nederlandse bijdrage aan UNMISS, een missie die de SP heeft gesteund. Eind vorig jaar laaide het conflict in alle hevigheid op. Er is sprake van 10.000 doden en in de brief wordt zelfs gesproken over genocide. Burgers vluchten inmiddels naar Darfur, een gebied waar hongersnood heerst. Mogelijk worden zeven miljoen mensen getroffen. De verlengde Nederlandse bijdrage loopt tot 1 november met maximaal 30 man. Daarnaast is sprake van aanpassing van het mandaat, waarover na 15 juli wordt besloten. Kan de regering al zeggen aan welke aanpassingen wordt gedacht? De regering schrijft dat zij wil onderzoeken of een meer thematische en geografische focus kan worden aangebracht. Wat moeten wij daaronder verstaan? Het huidige mandaat van UNMISS is

gericht op de consolidatie van vrede om staatsopbouw en economische ontwikkeling mogelijk te maken. Het gaat ook om de ontwikkeling van de rechtsstaat en de veiligheidssector. Ik lees dat veel ngo's de inzet van UNMISS steunen, maar ook benadrukken dat het noodzakelijk is om het huidige mandaat te beperken tot de bescherming van burgers en het bewaken van de rechtsorde. Deelt de regering deze mening? Zij zeggen ook dat UNMISS momenteel door de Zuid-Sudanese bevolking niet wordt gezien als een onafhankelijke partij. Hierdoor zou UNMISS haar legitimiteit verliezen. Mogelijk heeft ook het ongelukkige bericht dat een VN-konvooi is aangetroffen met landmijnen en geweren daaraan bijgedragen. Dit zal niet bijdragen aan het vertrouwen van de bevolking. Hoe wordt hiermee omgegaan?

Duurzame vrede kan alleen gerealiseerd worden als de grondoorzaken van het conflict, die grotendeels politiek van aard zijn, worden aangepakt. Daarbij is het van groot belang dat alle groepen in Zuid-Sudan, waaronder vrouwen, het maatschappelijk middenveld en de private sector, vertegenwoordigd worden. Deelt de regering deze mening?

Zowel de regering als de oppositie in Zuid-Sudan maakt zich schuldig aan het mensen van mensenrechten, waaronder rekrutering van kindsoldaten. Er zijn sterke vermoedens van massamoorden, buitengerechtelijke executies, willekeurige detenties, verdwijningen, seksueel geweld, wijdverbreide vernieling van bezit en de inzet van kinderen. De schendingen worden aan beide zijden gepleegd. Je wordt er niet vrolijk van. De regering acht het vanzelfsprekend van groot belang dat UNMISS en humanitaire organisaties hun mandaat zonder belemmeringen kunnen uitvoeren. Gegeven het feit dat UNMISS sterk samenwerkt met de Zuid-Sudanese regering, zijn de recente ontwikkelingen op dit terrein zorgelijk. Zo mag er van de Zuid-Sudanese regering 's nachts niet gepatrouilleerd worden, waardoor de meeste mensenrechtenschendingen 's nachts plaatsvinden. Ngo's mogen niet langer opereren onder hun eigen zichtbare vlag. Toegang voor humanitaire organisaties tot de gebieden zoals Upper Nile State is niet gegarandeerd. Daarmee lijkt de Zuid-Sudanese regering de neutraliteit van de organisaties in twijfel te trekken en wordt hun functioneren belemmerd. Het feit dat er SPLA-personen meereiden op patrouilles maakt dat zij zich de facto scharen achter een van de conflictpartijen. Wat is de visie van de regering op deze ontwikkelingen?

Het risico bestaat dat door inmenging van buitenlandse troepen uit de regio het conflict in Zuid-Sudan uitmondt in een breed regionaal conflict. Het Zuid-Sudanese leger zegt dat het de strijd tegen de opstandelingen niet kan winnen zonder steun van Uganda. Er zouden al 4.000 Ugandese militairen meestrijden. Ook de VN wijzen richting Uganda na de vondst van clusterbommen bij het stadje Bor. Kan de regering deze berichten bevestigen en deelt zij de zorgen van de Verenigde Naties? Welke regionale aanpak is volgens de regering wenselijk; een aanpak die uiteraard bijdraagt aan vrede in plaats van aan escalatie?

De heer **Servaes** (PvdA): Voorzitter. Ik dank het kabinet voor de brief. Wij spreken vandaag over de verlenging van een buitengewoon belangrijke missie onder buitengewoon moeilijke, zware omstandigheden. Een paar weken geleden bij een bijeenkomst in De Balie in Amsterdam, waar ook collega Van Dijk bij was, sprak ik een van de Nederlandse politieagenten die hadden deelgenomen aan deze missie. Hij was even in Nederland, omdat hij nu weer ging meedoen aan de missie in Mali. Sprekende met hem realiseerde ik mij nog meer hoe moeilijk het is om resultaten te boeken onder deze omstandigheden. Het feit dat hij vol goede moed naar zijn volgende missie ging, sterkte mij ook in de bewondering die ik heb voor de mannen en vrouwen die dit moeilijke werk doen. Vandaag is in

zekere zin een tussenstand voor een ongebruikelijk korte verlenging, maar mijn fractie begrijpt de omstandigheden en de motivatie daarachter heel goed.

Aansluitend op eerdere opmerkingen en vragen wil ik nog op drie punten opmerkingen en vragen plaatsen, te beginnen over de politieke situatie. Zoals ik al zei, is die bijzonder moeilijk. De baas van UNDP zei recent dat bij de opzet van deze missie een belangrijke fout is gemaakt met de focus die op de state en institution building is gericht. Hij zei: je moet meer kijken naar democratiseringsprocessen en een bottom-upaanpak van staatsopbouw. Ik vraag of de ministers deze lezing delen en welke lessen wij hieruit kunnen trekken. De brief van het kabinet is inmiddels van precies een maand geleden. Het is goed als de ministers kunnen zeggen hoe zij de situatie sindsdien duiden. Wat is er sinds 13 februari gebeurd in positieve dan wel negatieve zin? Wat zijn specifiek op het politieke vlak de vooruitzichten voor de tweede onderhandelingsronde, die op 20 maart van start zal gaan? Welke rol kan de internationale gemeenschap spelen om ervoor te zorgen dat de onderhandelingen inclusief zijn en het maatschappelijk middenveld daarbij aangesloten is? Wat de onderwerpen waarheidsvinding en grondwetsherziening betreft, sluit ik mij aan bij eerdere vragen.

De humanitaire situatie is dramatisch. Mijn fractie heeft al eerder het extra geld verwelkomd dat Minister Ploumen eind januari heeft toegezegd. De vraag blijft echter toch of de missie, die eigenlijk een deel van het werk improviserend heeft moeten herzien, wel voldoende is toegerust op het beschermen van de burgerbevolking. Beschikt UNMISS over de juiste middelen? Wat zijn de vooruitzichten aangaande de bevoorrading en beveiliging van de overbevolkte vluchtelingenkampen? Wij horen daarover verontrustende berichten.

Ten slotte de aanpassing van het mandaat. Wij spreken over een relatief korte verlenging, maar ik begrijp dat het eigenlijk een hink-stap-sprong is. De missie wordt verlengd tot november, maar halverwege die periode wordt in VN-verband over aanpassing van het mandaat gesproken. De vraag komt wel op wat dat precies betekent voor de tussenliggende periode. In de zomer wordt het mandaat aangepast, maar wij stemmen nu in met verlenging tot 1 november. Onder welk mandaat zal de Nederlandse missie in die periode functioneren en wat betekent dat voor de effectiviteit in die periode van half juli tot begin november? Het ligt voor de hand dat het mandaat van UNMISS wordt aangepast, wat onze fractie betreft met meer focus op humanitaire hulp en burgerbescherming en minder op staatsopbouw. Kan de Minister een inschatting geven van waar deze discussie naartoe gaat? Gaat het inderdaad deze kant op? Als het mandaat nu zou worden aangepast, op welke wijze zou dat gevolgen hebben voor de Nederlandse bijdrage?

Graag krijgen wij ook iets meer toelichting op het punt van meer thematische en geografische focus. Wat heeft het kabinet voor ogen? Op welke wijze is duidelijk geworden dat het op dit moment – dat zou je daaruit kunnen impliceren – ontbreekt aan die focus?

De voorzitter: Wij zijn gekomen aan het einde van de inbreng van de Kamer in eerste termijn. Ik schors de vergadering voor vijf minuten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Minister Timmermans: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor de inbreng in eerste termijn. De zorgen over de situatie in Zuid-Sudan die door de Kamer zijn uitgesproken, worden door het kabinet volledig gedeeld. Er is in Zuid-Sudan een diepgaand politiek conflict dat langs etnische lijnen wordt uitgevochten. Dat heeft te maken met macht en met controle over de economische productiemiddelen. Het zijn de klassieke ingrediënten van een binnenlands politiek conflict met als brandstof etnische tegenstel-

lingen die eeuwenoud zijn en die door de eeuwen heen hebben geleid tot conflicten tussen die verschillende etnische groeperingen. Het is dus heel gemakkelijk om die brandstof weer in brand te krijgen en dat is ook gebeurd. Er is op 23 januari een staakt-het-vuren afgesproken, maar dat wordt voortdurend geschonden. Op 11 februari is de tweede fase van de vredesbesprekingen gestart, maar die gaan tot nog toe alleen maar over de agenda. Daarmee wordt ook niet veel bereikt. De IGAD-bemiddelaars willen een alomvattend politiek akkoord waarin verzoening, wijze van bestuur, veiligheid en ontwikkeling allemaal terechtkomen. Daarbij betrekken zij de overheden, de etnische groeperingen en ook maatschappelijke organisaties, vrouwen en jongeren. Ik hoop dat deze brede participatie kan helpen om iets te bereiken. Het is heel belangrijk dat de discussie niet door de strijdende partijen alleen, maar door alle directbetrokkenen in Zuid-Sudan wordt gevoerd. Daarom ondersteunen wij de IGAD-vredesbesprekingen met € 300.000. Het is ontzettend belangrijk dat de regio hierin het voortouw neemt en dat ook de Afrikaanse Unie verantwoordelijkheid wil nemen. De Commission of Inquiry is een goed middel waarmee iedere indruk kan worden vermeden dat Europeanen of anderen hier weer komen vertellen hoe het moet. Afrika neemt hierin een steeds grotere verantwoordelijkheid en dat is een goede zaak. Het is niet alleen de jongste staat van de Verenigde Naties, maar ook een van de meest kwetsbare staten van de Verenigde Naties. Het is allemaal flinter- en flinterdun. Wij moeten ons er geen illusies over maken. Wat betekent dit voor de Nederlandse bijdrage aan UNMISS? Zoals de heer Servaes terecht zegt, hebben wij het vandaag over een soort interim-verlenginkje. Het heeft ook te maken met het feit dat nog onduidelijk is in welke mate het mandaat van UNMISS zal worden aangepast. Pas als wij dat weten, weten we ook welke gevolgen het zal hebben voor de invulling en focus van de Nederlandse bijdrage; vandaar ook de korte verlenging. Op het moment dat wij weten welke kant het opgaat en een inschatting kunnen maken van de ontwikkelingen in Zuid-Sudan, zullen wij de prioriteiten en taken van UNMISS wegen. Dan bezien wij op welke manier Nederland het verstandigst daaraan kan bijdragen of misschien niet meer kan bijdragen. Dat heeft dan te maken met deze mogelijke heroriëntatie. De Minister van Defensie zal ingaan op de vraag hoe de bijdrage wordt ingevuld.

De heer **Vuijk** (VVD): Ik heb een vraag in het verlengde hiervan en ook aansluitend op de zinnen nog hiervoor. Is er zicht op dat UNMISS nog een zinvolle bijdrage kan leveren aan de staatsopbouw, als je ziet in welke staat die omgeving verkeert? Waaraan ontleent de Minister het inzicht dat wij hier met iets bezig zijn met hoop voor de toekomst dat het nog een keer goed komt? Is daar iets over te zeggen?

Minister **Timmermans**: Het is zo'n korte verlenging, omdat dat nu wordt besproken. Ik zie wel – die voorspelling durf ik wel aan – dat de focus zal verschuiven van staatsopbouw naar de bescherming van burgers en de versterking van mensenrechten. Ik denk dat die herschikking van de focus heel belangrijk is. Meer dan deze algemene opmerking valt nu echter niet te maken. Ik zou het wel heel extreem vinden als wij het andere uiterste zouden kiezen: het is nog niet duidelijk genoeg, dus laten we maar mensen terugtrekken. Wij houden al onze opties open tot het moment dat duidelijk is wat er gaat gebeuren, ook met de focus van UNMISS. Wat UNMISS moet doen, moet passen binnen de aanpak van de bemiddelaars en van de Afrikaanse Unie. Dat is heel nadrukkelijk het spoor dat wij proberen in te vullen.

De heer **Vuijk** (VVD): Als ik het goed begrijp, doet UNMISS een stapje terug in het opbouwtraject door terug te vallen op het pionieren om van daaruit weer de weg naar boven te vinden en moet ik in die lijn de

maatregelen plaatsen zoals het versterken, het met meer mensen uitrusten van de missie. Zie ik dat zo goed?

Minister **Timmermans**: De Minister van Defensie zal ingaan op de wijze waarop de missie wordt uitgerust, maar het kader dat de heer Vuijk schetst, is inderdaad het kader waarin wij werken.

De heer **De Roon** (PVV): De Minister zegt in zijn antwoord op de vraag van de heer Vuijk dat UNMISS zal moeten opereren binnen hetgeen onder andere de bemiddelaars gaan bereiken. De vraag is of die bemiddelaars nog wel iets kunnen bereiken. De vicepresident van Zuid-Sudan, die ik in mijn inleiding al aanhaalde, heeft ook gezegd: «They (mediators) want our government dissolved, a new neutral president installed or placing the country under trusteeship». Dat zegt hij in een context van: dat wil ik allemaal helemaal niet. Heeft dat hele bemiddelingsproces nog wel kans van slagen?

Minister **Timmermans**: Zoals ik heb gezegd, is men nu vooral bezig met het opstellen van een agenda en komt men later toe aan de inhoudelijke kant van de bemiddeling. Ik heb in dat deel van de wereld minder ervaring, maar het valt mij altijd op dat op het moment dat men over de agenda spreekt, verschillende partijen hun positie in de publiciteit maximaal uitvergrooten in de hoop op een betere uitgangspositie in die onderhandelingen. Ik plaats de opmerkingen van de vicepresident ook maar in dat kader. Laten we er op dit moment niet te veel waarde aan hechten, maar bezien wat er gaat gebeuren op het moment dat men aan de inhoudelijke bemiddeling toekomt. «Bostering» noemen ze dat in het Engels. Dat gebeurt nu volgens mij van verschillende kanten. Wij moeten ons er vooral niet door laten afleiden.

De heer De Roon heeft een aantal precieze vragen gesteld waarop ik probeer een zo precies mogelijk antwoord te geven. Hij heeft gevraagd wie de feitelijke controle over de olievelden heeft. Die zijn nu nog in handen van de regering. Ik heb al gezegd dat dit ook een strijd om de controle over de productiemiddelen is. De rebellen proberen ook olievelden in handen te krijgen, al was het maar omdat dat hun onderhandelingspositie zou verbeteren en hun bron van inkomsten zou vergroten. Er is op dit moment echt een manifest risico van gevechten rond die olievelden.

De heer De Roon en anderen hebben opmerkingen gemaakt over het feit dat er wapens zijn aangetroffen in een VN-konvooi. De missiecommandant heeft daarvoor een verklaring gegeven. De wapens zijn bestemd voor de Ghanese eenheid en hadden door de lucht vervoerd moeten worden en niet via dit konvooi. Er is ergens een beladingsfout gemaakt. Dat is natuurlijk buitengewoon ongelukkig, want het is heel gemakkelijk, ook in de propagandaoorlog, om dit te manipuleren en de VN van partijdigheid te beschuldigen. Er is echt een domme fout gemaakt. De heer De Roon vraagt wat er is gebeurd met de politie in crisisgebieden. Er zijn verschillende dingen mee gebeurd. Een deel is slachtoffer van geweld geworden en is gevlucht. Een ander deel is overgelopen naar de rebellen. Weer een ander deel heeft zich bij het leger aangesloten. De VN onderzoeken het nu allemaal. Op het moment dat zo'n conflict uitbreekt, zie je dat het twee kanten opschiet. Men zoekt aansluiting bij de een of bij de ander, meestal langs etnische lijnen. Dan staat men weer tegenover elkaar in plaats van de politierol te vervullen.

Ik heb al iets gezegd over het mandaat. Ik heb de indruk dat ook de VN veel voelen voor een focus op bescherming van burgers en versterking van mensenrechten. Het wat afnemen van de focus op versterking van de Zuid-Sudanese regering kan ook helpen om de indruk weg te nemen dat men partijdig is in dit conflict. De heer Sjoerdsma vroeg hiernaar.

De heer Sjoerdsma heeft gevraagd hoeveel versterking er inmiddels is aangekomen. Het gaat om ongeveer twee halve bataljons versterking, dus in totaal een bataljon, begrijp ik. Ik kan rekenen, mensen!

Er is gevraagd naar de relatie tussen Kiir en de VN. Op het moment dat Kiir ziet dat de VN zich inderdaad onpartijdig opstellen, wordt hij kritisch over de VN. Dat is nu gebeurd. De regering vindt dat UNMISS haar in de weg staat bij het proberen te winnen van dit conflict. Het is maar goed ook dat die indruk er is bij de regering. Het is wat ons betreft van het grootste belang dat zowel UNMISS als de humanitaire organisaties hun mandaat gewoon kunnen uitvoeren.

De heer Van Dijk vroeg naar de rol van Uganda in Zuid-Sudan. Ik heb zorgen over de presentie van Uganda. Aan de ene kant kun je er ook wel enig begrip voor hebben dat men probeert te voorkomen dat er een spillover in Uganda plaatsvindt, maar aan de andere kant ben ik met de heer Van Dijk bezorgd over die presentie in die regio, die toch al niet de meest stabiele is. Die presentie kan weer een reactie van andere landen uitlokken en voor je het weet, zit je midden in een escalatie. Binnen de Afrikaanse Unie en IGAD zijn gesprekken gaande om te bezien hoe je de terugtrekking van de Ugandese militairen kunt bewerkstelligen en hoe je met een meer regionale benadering, met stationering van militairen uit de regio, toch voor meer stabiliteit zou kunnen zorgen.

Voorzitter. Volgens mij heb ik hiermee antwoord gegeven op de aan mij gestelde vragen.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Dank voor de antwoorden over de rol van Uganda. Ik had nog een specifieke vraag gesteld over de rol van IGAD. De Minister zegt dat het idee is dat troepen van IGAD-landen het mogelijk zullen maken dat de Ugandezen zich terugtrekken. Hoe wenselijk is het in zijn analyse dat er naast UNMISS straks wellicht ook een regionale Afrikaanse missie in Zuid-Sudan rondloopt, terwijl de nadere invulling van UNMISS bij lange na nog niet is geschied?

Minister **Timmermans**: Ik zie het risico van spanning. Daar staat wel tegenover dat wij er positief over zijn, als de regio zelf verantwoording wil nemen voor instabiliteit in de regio. Vandaag is de IGAD-top in Addis Abeba. Daar zal ook worden bekeken of er mogelijkheden zijn voor een regionale troepenmacht. Daarover is ons op dit moment heel veel onduidelijk. De heer Sjoerdsma zegt heel terecht: pas op dat je door die regionale betrokkenheid niet een escalatie in de regio veroorzaakt. Als wij erin zouden kunnen slagen om via de VN de regionale betrokkenheid in te kaderen in samenwerking met UNMISS, dan kan het een positieve bijdrage zijn. Wij zullen onze inspanning daarop richten, waarbij de ervaringen met AMISOM als voorbeeld zouden kunnen dienen.

Minister **Hennis-Plasschaert**: Voorzitter. Dank voor de gestelde vragen. Ik moest lachen om de twee halve bataljons. Het is natuurlijk een kwestie van vulling. Het gaat om de landen die ze leveren, maar het is inderdaad een zeer serieus punt van aandacht, zoals de heer Timmermans al zei. Ik maak een paar opmerkingen vooraf. De veiligheidssituatie op dit moment in Zuid-Sudan laat een zeer gemengd beeld zien. Dat zal geen verrassing zijn. In zeven van de tien Zuid-Sudanese deelstaten, west en zuid, is het wel relatief veilig en zijn er weinig incidenten. In het noordoostelijk deel van Zuid-Sudan is het dreigingsbeeld matig en in de overige delen van het land is het dreigingsbeeld op dit moment laag. Zoals door uw leden is opgemerkt, wordt er onder moeilijke omstandigheden geopereerd. De VN houden de veiligheidssituatie vanzelfsprekend nauwlettend in de gaten. De interne en externe veiligheidsrisico's worden voortdurend beoordeeld en gemonitord. Dat geldt ook voor Defensie in Nederland. De VN zijn verantwoordelijk voor de directe beveiliging en de eventuele extractie van het personeel en hanteren strikte veiligheidsregels

voor medewerkers aan de missie. Dat lijkt tot op de dag van vandaag goed te gaan. Let wel, wij zullen dat non-stop monitoren. Op dit moment is al het Nederlandse personeel in het zuidelijke en zuidwestelijke deel van het land ingezet. Zij zijn dus buiten de conflictgebieden in het noordoosten en zij voeren hier zo veel mogelijk hun reguliere werkzaamheden uit.

De heer **De Roon** (PVV): De Minister zegt dat de veiligheid van onze mensen in Zuid-Sudan de verantwoordelijkheid van de VN is. Ik wijs de Minister er toch op dat, toen wij drie jaar geleden over deze uitzending spraken, dat ook al aan de orde is geweest en dat het hoofd van UNMISS toen al heeft gezegd: ik ben niet in staat om als het misgaat mensen onmiddellijk ergens weg te halen. Het is in de afgelopen tijd ook gebleken dat onze mensen een aantal dagen in behoorlijk penibele situaties hebben moeten verkeren. Is de Minister zich niet ook kapot geschrokken van die situatie?

Minister **Hennis-Plasschaert**: Nee, ik ben mij niet kapot geschrokken, omdat er constant contact is en wij de situatie zeer nauwgezet monitoren. De VN zijn als eerste direct verantwoordelijk voor de beveiliging. Vooralsnog zijn er geen redenen om aan te nemen dat de VN niet in staat zijn om de gemaakte afspraken na te komen. Zo hebben de VN het Nederlandse personeel geëvacueerd toen bijvoorbeeld de situatie in Malakal escaleerde. We moeten ook kijken naar wat er daadwerkelijk gebeurt en naar de feiten.

Gezien de onvoorspelbare situatie in het land, hebben we in Nederland wel besloten om wapens in te vliegen. Deze wapens zijn conform alle geldende procedures getransporteerd en ingevoerd in Zuid-Sudan. De opslag en het beheer ter plaatse zijn gelegd bij onze eigen Senior National Representative. Het besluit om de deelnemers aan de missie wel of geen wapens te laten dragen, ligt bij de VN. De VN zijn daar nog niet uit, maar wij hebben de wapens wel ter plaatse. Als de situatie volgens ons ontoelaatbaar dreigt te worden, zullen we ertoe overgaan om het personeel te bewapenen.

Op welke wijze kunnen de Nederlandse militairen en trainers zich verdedigen? Ik gaf net al aan ...

De heer **Vuijk** (VVD): Ik heb nog een verdiepende vraag naar aanleiding van de laatste opmerking. Als ik het goed begrijp, zijn er wapens beschikbaar voor de Nederlandse militairen en kunnen de VN of kan de Minister zelf beslissen dat zij die wapens daadwerkelijk gaan dragen. Hoe zit het met de spanning tussen die twee? Als wij in Nederland oordelen dat het verstandiger is dat zij gewapend opereren, hoe wordt dat dan opgelost? Hoe gaat dat in het internationaal verkeer?

Minister **Hennis-Plasschaert**: Het internationaal verkeer is als volgt. Er wordt op dit moment druk overlegd binnen de VN over de voorwaarden waaronder personeel gewapend kan rondlopen. De VN zijn daar nog niet uit. Voor ons zijn de VN leidend. Let wel, de situatie is onvoorspelbaar en als de situatie daartoe aanleiding geeft, zullen we indien noodzakelijk een eigen beslissing nemen. Maar ik ga ervan uit dat de VN keurig tot een standpunt zullen komen over het bewapenen van de mensen.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ik heb toch nog een vraag over de evacuatie. De Minister zegt dat er nauwkeurig gemonitord wordt en dat de VN verantwoordelijk zijn voor de veiligheid. In de brief staat echter ook dat in het uiterste geval Nederland kan overgaan tot ontzetting van de Nederlandse bijdrage. Ik vraag mij dan toch af hoe ik dat dan voor mij moet zien, ook bijvoorbeeld kijkend naar het incident enige maanden geleden waarbij er Nederlanders vastzaten en de VN aangaven niet in staat te zijn

deze mensen te evacueren omdat dit fysiek niet mogelijk was. Wat betekent die garantie van de Minister dan precies?

Minister **Hennis-Plasschaert**: De heer Sjoerdsma was mij voor, want ik wilde nog aan zijn vragen toekomen. De realiteit is dat elke evacuatie om een specifieke planning vraagt en die is weer afhankelijk van een aantal factoren, zoals de locatie, de situatie ter plekke, het aantal personen en de beschikbare middelen zowel in nationaal als in VN-verband. Er is wel een draaiboek voor evacuaties, maar het concretiseren ervan is echt per situatie verschillend. De VN monitoren de situatie en indien nodig zal eerst het niet-essentiële personeel worden verplaatst. Daarvoor worden vanuit de VN vliegtuigen en helikopters ingezet, zoals dat in Malakal wel gebeurd is. Voorts zijn er VN-eenheden die zorgen voor force protection, zodat ook verplaatsing over de weg mogelijk is. De VN hebben daarvoor voertuigen beschikbaar. Daarnaast is er de mogelijkheid dat landen of combinaties van landen mensen ophalen. We hebben dat gedaan met de Nederlandse burgers die in het gebied waren. We hebben toen een DC-10 en een C-130 ingezet, maar, inderdaad, het is wel afhankelijk van de operationele situatie. Kortom, ik heb nu niet een pasklaar antwoord maar onze mensen zijn zeer goed in staat om de situatie ter plekke te beoordelen en afhankelijk daarvan maatwerk te leveren.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ik snap dat het maatwerk is, omdat de situatie bij het ene VN-kamp in Zuid-Sudan weer anders is dan bij het andere kamp. Het maakt groot verschil of zo'n kamp ligt bij een grote stad of bij een afgelegen dorp waar vliegveldvoorzieningen niet toereikend zijn. Ik heb nog wel een vraag over de kwestie die de afgelopen tijd speelde. Had Nederland daar kunnen evacueren als dat nodig was geweest? In hoeverre zal de geografische clustering die de Minister voorstelt, een dergelijke evacuatie faciliteren?

Minister **Hennis-Plasschaert**: Geografische clustering kan daarin faciliteren. Terugkijkend naar de afgelopen periode, had als de situatie daartoe aanleiding had gegeven, Nederland in extremis kunnen evacueren.

Het lijkt mij goed nog eens te benadrukken dat in de meeste gebieden, in zeven van de tien deelstaten – dat is dus buiten de directie conflictzones – de VN nog steeds aanwezig zijn om de reguliere werkzaamheden uit te voeren. Voor Nederland betekent dit concreet dat het personeel niet langer actief meer is in Malakal en Melut. Dit personeel is inmiddels in Juba aan wal geplaatst. In Juba bestaan de activiteiten grotendeels uit het ondersteunen van «protection of civilians». Er wordt momenteel weinig tot geen aandacht besteed aan het trainen van de politie. Afhankelijk van hoe snel de situatie stabiliseert, kunnen de normale trainingsactiviteiten gewoon weer beginnen, maar het is op dit moment moeilijk om in te schatten wanneer dat zal zijn. De huidige taken passen overigens wel binnen het mandaat van de missie. Dus het is niet zo dat we even ter plekke het mandaat hebben aangepast of opgerekt. Er was rekening mee gehouden en de staf in Juba vervult wel de reguliere staftaken.

Minister **Ploumen**: Voorzitter. Voordat ik op de vragen en opmerkingen van de leden inga, zou ik drie opmerkingen vooraf willen maken. Het is heel verdrietig om te zien hoe het jongste land ter wereld, nadat iedereen en niet in het minst de mensen uit dat land zelf heel hoopvol na de stembusgang de opbouw van hun land ter hand hadden genomen, voor een groot deel weer in duigen valt. Met de leden van de commissie die daarover iets hebben gezegd, voel ik dan ook ten zeerste mee. Gisteren heb ik in New York gesproken met Nykhor Paul, een jonge vrouw uit Zuid-Sudan die nu als model werkt en die haar land ontvlucht is. Zij vertelde mij hoe de diaspora in dat deel van de wereld, te weten de

Verenigde Staten en Canada, zeer meeleeft met de moeders, zusjes en tantes in Zuid-Sudan. Volgens haar zijn het toch vooral de vrouwen die nu de last van dit conflict dragen. Daarom is het ook goed dat onze inzet er nadrukkelijk op is gericht om vrouwen te betrekken bij alle vredes- en opbouwprocessen in het land zelf en bij de onderhandelingen in Addis Abeba. De humanitaire situatie was al fragiel. Het is een land dat moeizaam tot wasdom komt als het gaat om de eigen voedselvoorziening. Door het conflict is dat nog verergerd. Het regenseizoen is eerder begonnen dan gebruikelijk waardoor het planten van gewassen onder druk is komen te staan. De VN en de humanitaire hulporganisaties bereiden zich nu voor op die situatie. Er zijn allerlei protocollen en scenario's voor. We hopen daar zo goed mogelijk op in te kunnen spelen. De laatste keer dat ik er was, bijna een jaar geleden, ben ik niet alleen in Juba geweest maar ook in Bor. Ik denk dat het goed is om hier nogmaals te onderstrepen wat een ongelofelijk goed werk onze mensen daar hebben gedaan, niet alleen binnen hun mandaat maar ook in de avonduren. Ik sprak daar met een van onze mensen, die bijvoorbeeld Engelse les gaf aan de vrouwen en meisjes in Bor. Dat deed zij op verzoek van die vrouwen en meisjes; zij zeiden namelijk: nu we een echt land zijn moeten we ook in staat zijn om verder te kijken en contacten te leggen met andere landen en daarvoor moeten we meer kunnen dan ons eigen taal spreken. Dus alle complimenten en alle bewondering voor wat onze mensen daar hebben gedaan en voor de veerkracht die ze de afgelopen maanden onder heel moeilijke omstandigheden hebben getoond. Wat betreft ontwikkelingssamenwerking kan het natuurlijk geen business as usual zijn. Ik heb er beleidsmatig aandacht aan gegeven door het Meerjarig Strategisch Plan (MJSP) aan te houden. Nederland werkt weinig direct in samenwerking met de Zuid-Sudanese overheid. Het is een bewuste keuze geweest om het beleid ook via andere kanalen in te zetten en die kanalen ook te versterken. Dat maakt ook dat de mogelijkheid om die hulp conditioneel te maken relatief beperkt is, wat overigens niet wil zeggen dat we die mogelijkheden niet maximaal inzetten. Door de wijze waarop de ontwikkelingssamenwerking vorm heeft gekregen, hebben we al flexibiliteit ingebouwd. Zuid-Sudan is een fragiele staat en dat betekent dat je soms in staat en bereid moet zijn om van de opbouw weer terug te bewegen naar noodhulpscenario's en -situaties. Dat is ook exact wat we nu doen. Per programma bekijken we op welke manier het programma voortgezet of omgezet kan worden. Programma's op het gebied van goed drinkwaterbeheer en voedselzekerheid krijgen nadrukkelijk een noodhulpcomponent, maar we kijken ook of we ze een structureel karakter kunnen blijven geven.

Uiteraard hopen we allemaal dat de conflictsituatie binnenkort weer zal veranderen in een meer stabiele situatie. Dat zal niet vanzelf gaan. Ik zeg dit ook in de richting van de heer Sjoerdsma, die heeft gepleit voor meer inzet langs de politieke en diplomatieke kanalen. Ik wijs hem erop dat wij dit in de afgelopen periode hebben gedaan via onder andere het financieel en moreel steunen van de vredesonderhandelingen die mede op ons verzoek door Pax gefaciliteerd zijn tussen David Yau Yau en de Zuid-Sudanese regering. Je zou kunnen zeggen dat we dit deelconflict hebben kunnen «containen» en resultaten hebben kunnen boeken. Ik denk dat het daarnaast buitengewoon verstandig is om te bekijken op welke manier we een bijdrage kunnen leveren aan het grondwetsproces. Wat betreft de Commission of Inquiry geldt hetzelfde. De namen van de leden van die commissie zijn op 6 maart bekendgemaakt, evenals de terms of reference. We hebben nog geen concreet verzoek gekregen vanuit die commissie om die te steunen. Als dat verzoek er komt, zal ik dat serieus in overweging nemen.

Verder is gerefereerd aan de diagnose van UNDP-chef Helen Clark. Dat is inderdaad een zij. Er zijn namelijk UN-chefs die ook een zij zijn. Overigens is ook de baas van de UN-missie in Juba een zij, te weten mevrouw

Johnson. Zoals te doen gebruikelijk hebben zij verstandige diagnoses gemaakt. Mevrouw Clark vroeg zich af of OS niet politieker zou moeten zijn en of die niet wat meer gericht zou moeten zijn op nation building en verzoening. Ik ben het daar wel mee eens maar het is ook altijd weer een beetje de wijsheid achteraf. Kijkend naar de hoop en het optimisme waarmee deze nieuwe staat geboren is en naar de inzet van de internationale gemeenschap, was het ook verstandig om in de wederopbouw te investeren. Toen was de analyse dat mensen in staat gesteld moesten worden om hun eigen land op te bouwen en dat daaraan bijgedragen moest worden. Het idee was toen dat nation building en verzoening daarbij gebaat zouden zijn. Achteraf gezien zijn die accenten net niet helemaal goed gelegd, maar als we het anders hadden gedaan, hadden we hier nu wellicht de omgekeerde constatering gedaan. Dus ik vind dat soms wel een beetje lastig. Dat gezegd zijnde, is dit natuurlijk wel een van de kaders waarbinnen ikzelf en onze Europese en andere internationale partners bekijken hoe we de komende periode verder moeten. Onze ambassade in Juba is heel actief, maar we spreken natuurlijk ook regelmatig met de partners in Brussel, zoals vorige week nog het geval was.

Vervolgens wil ik nog iets zeggen over de geografische en thematische focus van UNMISS en over wat daarbij de Nederlandse inzet zou kunnen zijn. De bescherming van burgers blijft natuurlijk centraal staan. Als er straks sprake zal zijn van een meer stabiele situatie, dan is het ook belangrijk dat er meer focus kan zijn op community policing. Dat is een expertise waarbij Nederland heel veel te bieden heeft. De VVD heeft gevraagd naar de mogelijkheden van het Nederlandse bedrijfsleven. In 2012 is er een heel kleine economische missie onder leiding van oud-minister Van Ardenne naar Zuid-Sudan gegaan. Dat paste natuurlijk ook in het beeld dat we wilden opbouwen in verschillende sferen, zoals het maatschappelijk middenveld, de private sector en de publieke sector. Zelfs afgelopen december, voordat het conflict uitbrak, was er nog een investeringsconferentie in Juba, die heel goed werd bezocht. Ikzelf heb tijdens mijn laatste bezoek aan Zuid-Sudan aandacht gehad voor de economische component. Ik heb toen de gouverneur van Bor herhaaldelijk geciteerd die tegen mij zei: breng de volgende keer als u komt investeerders mee. We moeten echter constateren dat de mogelijkheden daartoe gewoon beperkt zijn, hoewel het goed is om er oog voor te blijven hebben. Er zijn Zuid-Sudanezen die in Nederland zijn opgegroeid en teruggekeerd zijn naar hun land en die daar weer aan de slag zijn gegaan. Dat is nu voor een groot deel echter stil komen te liggen. Tegelijkertijd zijn het wel ondernemers en kruipt ook hun bloed waar het niet gaan kan. Nu de situatie in Juba weer wat rustiger is, zijn ze langzamerhand weer aan het kijken of ze hun activiteiten kunnen oppakken. We blijven dat volgen. De realiteit is nu dat de nadruk echt ligt op humanitaire interventies, nation building en verzoening, maar zoals men mij kent, blijf ik de oren en oren openhouden voor kansen voor Nederlandse ondernemers en proberen wij ze ook ondersteuning te bieden.

De heer **Vuijk** (VVD): Ik herken het beeld dat de Minister schetst over de situatie in Zuid-Sudan. In de stukken wordt gesproken over een piepjong, zwaar corrupt land zonder bankwet, zonder kredietbeoordelaars en zonder accountants. En zo gaat deze litanie nog wel een tijdje door met als uiteindelijke conclusie: er is niet zo veel. Ik deel de conclusie van de Minister op dat punt dan ook. Tegelijkertijd hebben we te maken met een nieuw groot land met een ongelofelijke rijkdom aan ongetapte mineralen. In potentie is het eigenlijk een heel rijk land dat tevens beschikt over een heel vruchtbaar landbouwareaal, dus er zou heel veel kunnen. Vroeg of laat zal dat alles daar tot ontwikkeling komen. Dat kan een jaar duren, een decennium of misschien nog wel langer. Wellicht kan de Minister daarvan zelf een inschatting geven. Daarnaast ben ik benieuwd van haar te

vernemen hoe een en ander zich verhoudt tot het nu lopende ontwikkelingsprogramma, als ze er een doorkijkje naar de wat verdere toekomst op loslaat.

Minister **Ploumen**: Ik bewonder het optimisme van de heer Vuijk wanneer hij mij vraagt een doorkijkje te geven. Ik wil echter wel realistisch blijven. Ik zou graag meegaan met zijn optimisme. Vorig jaar was ik ook optimistisch. In potentie is het land rijk. Er zijn overigens ook delen die moerassig zijn. Er is slechts één enkele verharde weg en hier en daar zijn er nog wat strips waar vliegtuigen kunnen landen. Dus ook op het gebied van infrastructuur kent het land absoluut heel veel uitdagingen. Tegelijkertijd zag je in de wat meer stabiele periode dat de grenshandel tussen Uganda en Zuid-Sudan heel fors op gang kwam. Er werd over en weer gehandeld in allerlei goederen, waaronder landbouwgoederen. Als de kansen er zijn, zullen de mensen uit Zuid-Sudan die onmiddellijk met beide handen aangrijpen. Onze interventies op het gebied van voedselzekerheid moeten uiteindelijk leiden tot een voedselproductie die door de Zuid-Sudanezen zelf ter hand wordt genomen en waarmee ze niet alleen zichzelf en hun kinderen kunnen voeden, maar ook regionaal handel kunnen drijven. Hetzelfde geldt voor waterbeheer. Het gaat nu nog om toegang tot veilig drinkwater, maar straks kunnen we dat uitbreiden tot irrigatie voor agrarisch gebruik van de gronden. We houden er dus een scherp oog op, omdat we het belangrijk vinden om die kansen te identificeren en om als Nederland ook iets te bieden te hebben in termen van het bedrijfsleveninstrumentarium. Feit is echter wel dat na een voorzichtige inzet aldaar, we nu een paar stappen terug moeten doen. Maar nogmaals, als de mogelijkheden er zijn, springen we op die trein, die helaas in Zuid-Sudan nog niet kan rijden, en zullen we ook graag een bijdrage leveren aan de infrastructuurontwikkeling.

De **voorzitter**: Ik dank de bewindslieden voor hun beantwoording in eerste termijn. Dan gaan wij thans over naar de tweede termijn, waarbij de spreektijd per fractie twee minuten zal zijn.

De heer **Vuijk** (VVD): Voorzitter. Wat mij betreft is het een helder verhaal. Uit de eerste termijn komt duidelijk het beeld naar voren van een troosteloze omgeving, waarbij Minister Ploumen mij wil waarschuwen voor optimisme en zij mij er zelfs op aansprak dat ik te optimistisch zou zijn. Nu hoor ik dat laatste als liberaal natuurlijk graag want wij vinden dat we dat zijn, dus dat past mij wel, maar ik deel wel de opmerkingen die hierover gemaakt zijn.

Ik heb verder nog een vraag over de militairen die in Zuid-Sudan verblijven. Er zitten daar op dit moment 30 mensen die in dat enorme land individueel hun klus moeten klaren. De stukken bevatten weinig informatie over hoe de mensen daar specifiek hun werk doen. Ik kan mij zo voorstellen dat als je daar een halfjaar zit, dit ook mentaal een zware opgave is. Dus ik kan niet anders dan daarvoor respect uitspreken. De Minister heeft al iets gezegd over de bewapening van de mensen. De wapens zijn ingevlogen. Dat is dus al een stap die gezet is. In antwoord op mijn vraag over het dragen van de wapens heeft de Minister gezegd dat de afweging ter zake primair bij de VN zelf ligt, maar dat de Minister ook een eigenstandige afweging kan maken. Ik kan mij voorstellen dat er nog een stap aan toegevoegd zou kunnen worden, in de zin dat deze mensen beschermd worden door andere militairen. Als laatste middel heb je dan nog de extractie, ten aanzien waarvan de Minister heeft aangegeven langs welke lijnen dit zou kunnen verlopen. Mijn vraag aan haar is op basis van welke criteria die afweging wordt gemaakt. Is dat op basis van de rapportages van de militairen zelf die aangeven dat ze zich onveilig voelen of op basis van rapporten van de VN? Hoe komt de Minister tot die

afweging? Binnen mijn fractie leeft namelijk toch wel de vraag hoe veilig onze mensen zijn in dat gebied.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Als ik de heer Vuijk zo beluister, is hij eigenlijk heel erg kritisch. Heeft die kritische houding nu ook gevolgen voor het standpunt van zijn partij? Kan hij deze missie nu steunen of niet?

De heer **Vuijk** (VVD): Ik begrijp de opmerking van de heer Van Dijk uitstekend. Dit is niet de favoriete missie van de VVD. Ook in de pers wordt deze missie heel kritisch beschreven. In mijn eerste termijn heb ik nadrukkelijk aangegeven dat dit wel een missie is waarbij Nederland van het begin af aan betrokken is geweest en waarbij het ook verbonden is met de geboorte, het ontstaan van dit land. Daar hebben we voor meegetekend. Dat betekent dat het voor de VVD vrij helder is dat je als regering hier niet lichtvaardig kunt zeggen: het wordt ons te gevaarlijk, de grond wordt ons te heet onder de voeten en we lopen er nu voor weg omdat het allemaal te gevaarlijk aan het worden is. De lijn van de VVD is dat zij deze missie ten principale steunt en dat haar enige kritiek nog zit in de vraag hoe veilig onze militairen daar zijn.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Mag ik het zo interpreteren dat u met frisse tegenzin instemt met deze missie? U zei in uw eerste termijn ook dat het niet meer dan 30 man moeten worden. Dus als de regering 31 mensen wil sturen, gaat u niet akkoord?

De heer **Vuijk** (VVD): Ja, zo zou je de woorden kunnen interpreteren. Ik denk dat het je beter als volgt zou kunnen zeggen. Een beperkte missie van 30 mensen vinden wij prima te verklaren, maar grote aantallen, zoals bij de missie in Mali, vinden wij hierbij niet aan de orde. De VVD ziet ook tegelijkertijd de grote betrokkenheid van de Afrikaanse landen eromheen die hun verantwoordelijkheid nemen en grote hoeveelheden mensen leveren, terwijl Nederland juist inzet op het leveren van maatwerk en specifieke expertise, hetgeen ik toejuich.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Ik heb nog een verhelderende vraag omdat de heer Vuijk nu lijkt te suggereren dat de VVD bij een grotere missie zoals in Mali, strenger zou letten op de criteria die bij uitzending horen dan bij deze missie. Klopt dat?

De heer **Vuijk** (VVD): Dat is een suggestie die ik niet zou willen doen. Het gaat in dit geval om een heel specifieke missie. Als er een verschil is, dan ligt dat niet zozeer in de criteria die gehanteerd worden als wel in het doel dat je dient. Ik juich het toe dat de rol die Nederland hierbij vervult, is gelegen in maatwerk en specifieke expertise, dus het trainen van mensen en het op die manier leveren van een bijdrage. Dat is een heel andere rol dan Nederland heeft in Mali, waar overigens ook maatwerk wordt geleverd maar van een geheel andere aard.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Misschien moet ik de vraag dan anders stellen. Als de VVD het toetsingsartikel langs deze artikel 100-brief legt en langs het debat daarover, hoe valt dan het oordeel van de VVD uit wat betreft de geldende criteria?

De heer **Vuijk** (VVD): Ik zit nu even te aarzelen. Wilt u nu dat ik alle criteria met betrekking tot artikel 100 langsloop?

De **voorzitter**: Nee, dat wil ik in ieder geval niet. Dus graag een kort antwoord.

De heer **Vuijk** (VVD): Ik haal mijn argumentatie niet zozeer uit de specifieke afweging met betrekking tot de criteria rond artikel 100 als wel uit het feit dat Nederland in internationaal verband voldoende levert als je naar het geheel kijkt. We leveren op dit moment ongeveer 1.000 mensen in 17 missies. Ik kan mij voorstellen dat de regering – dat herken ik in ieder geval – een afweging maakt over waar we met wat meer mensen en waar we met wat minder mensen naartoe gaan. Ik kan het uitstekend volgen dat bij deze specifieke missie gekozen wordt voor maatwerk en een klein aantal mensen dat uitgezonden wordt. Wat de VVD betreft is dat voldoende eer voor deze missie.

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Ik kwam in het Reformatorisch Dagblad een passage tegen die ik nu hier toch graag zou willen citeren. Dat betreft de observatie van de auteur van het stuk: «Ministeries in Zuid-Sudan worden bevolkt door lieden die zichzelf in een driedelig pak hebben gehesen maar die enkel weten hoe je je tegenstander moet doden in plaats van overtuigen». Ik ben daar niet geweest, dus ik heb het niet zelf kunnen waarnemen, maar als ik kijk naar de ontwikkelingen van de afgelopen jaren krijg ik toch wel de indruk dat het weleens waar zou kunnen zijn wat hier gezegd wordt. De Minister voor Buitenlandse Handel heeft gezegd dat het achteraf altijd gemakkelijk oordelen is over dit soort situaties. Ik wil er toch op wijzen dat toen we drie jaar geleden over deze missie spraken, ik al heb gezegd dat ik er niets in zag omdat ik voorzag dat het helemaal mis zou lopen. Ik moet nu toch constateren dat ik gewoon gelijk heb gekregen. Ik was toen trouwens niet de enige die het duurzame effect van de missie betwijfelde. De toenmalige Minister zei destijds namelijk ook: daar kun je inderdaad over twijfelen en die twijfel heb ik ook wel. En het is gewoon gebleken. De missie is eigenlijk een totale mislukking; Het is natuurlijk mooi dat de Minister voor Buitenlandse Handel nog een warm en larmoyant verhaal houdt over het geven van Engelse les door onze mensen en ook ik waardeer de betrokkenheid van onze mensen met de lokale bevolking zeer, maar daarvoor hebben we ze niet uitgezonden. Datgene waarvoor we ze wel uitgezonden hebben, is in mijn ogen grotendeels niet gerealiseerd. Er is gewoon heel veel geld van onze belastingbetaler, ongeveer 150 miljoen euro, verdampt in dat land. Dan is mijn conclusie nu: laten we er gewoon mee stoppen, want ik zie helemaal niet de vooruitzichten waaraan ik het vertrouwen kan ontleen dat het vanaf nu wel beter zal gaan. Het standpunt van mij en van mijn fractie is dat we er onmiddellijk mee moeten stoppen. Ik zeg dat niet alleen om de redenen die ik net noemde, maar ook omdat ik toch al twijfel over de veiligheid van onze mensen daar. Ongetwijfeld zijn dat heel robuuste mensen die al of niet bewapend hun mannetje weten te staan, maar als bij zo'n vluchtelingenkamp de pleuris uitbreekt zou ik eigenlijk liever zien dat daar de elite van mariniers die we nu in Mali laten rondlopen, zou zitten dan deze marechaussees met lichte bewapening.

De **voorzitter**: Ik geef u allen nog even mee dat wij ten aanzien van deze missie afgesproken hebben nog een derde termijn te houden. Uiteraard kunt u uw tweede termijn ook gebruiken, maar ik geef specifiek de bewindslieden mee dat er nog een derde termijn komt waarin zij hun reactie kunnen geven.

De heer **Knops** (CDA): Voorzitter. Dank aan de ministers voor de beantwoording van de vragen. Ik wil nog op twee punten terugkomen. Het eerste is de reflectie op de langjarige betrokkenheid die veel verdergaat, zo zeg ik in de richting van de heer De Roon, dan alleen bijdragen aan UNMISS. Wij zijn er ook diplomatiek veel langer bij betrokken. De Minister voor Buitenlandse Handel zei dat het een beetje lastig is om na te gaan wat Nederland anders had kunnen doen, maar het is volgens mij wel een relevante vraag die op tafel zou moeten liggen, namelijk welke lessen de

regering trekt uit hetgeen we daar gedaan hebben, overigens met instemming van de Kamer; het was dus niet alleen een verantwoordelijkheid van de regering. Hadden we dingen anders kunnen doen en had dat dan geleid tot andere uitkomsten? Dat is een vraag waarbij een poging gedaan zou moeten worden om die te beantwoorden.

Dan het punt van de bewapening. Ik ben blij met de opmerking van de Minister van Defensie dat wij uiteindelijk nationaal kunnen beslissen om ter plekke wapens uit te reiken. Ik denk dat dit heel belangrijk is, want een van de lessen is natuurlijk dat je ultimo nooit helemaal kunt vertrouwen op snelheid, reactievermogen en capaciteiten van de VN. Het gaat uiteindelijk wel om de veiligheid van onze mensen, dus moeten we daarbij de regie in handen houden. Ik ben in ieder geval blij dat de Minister «any moment» daartoe kan besluiten, want de afstanden zijn behoorlijk en situaties kunnen heel snel omslaan. We willen dan niet dat mensen daar zonder wapens zitten.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Voorzitter. Ik dank de drie ministers voor hun beantwoording in eerste termijn. Nederland is toch eigenlijk wel een van de vroedvrouwen geweest bij de geboorte van Zuid-Sudan, als je kijkt naar de rol die Nederland heeft vervuld bij het Noord-Zuidakkoord en wat daar allemaal uit is voortgekomen. Dan stemt het heel treurig om te zien waar we vandaag staan.

Op een vraag uit mijn eerste termijn heb ik nog geen antwoord gekregen en die gaat over het verzoek dat vanuit de VN richting Nederland is gekomen. Nederland heeft besloten de bijdrage te handhaven en mijn vraag is of de VN om een grotere bijdrage hebben gevraagd, gezien het feit dat de omvang van de missie substantieel is opgehoogd.

Ik vind het goed om te horen dat het de inzet van Nederland is om het regionaal ownership te versterken en om te proberen dat tevens te vervlechten met de al bestaande VN-missie. Ik denk dat met name dat laatste heel erg belangrijk is, omdat de situatie vermoedelijk zeer onoverzichtelijk wordt indien IGAD-landen naast een niet volledig gevulde UNMISS stabiliteit gaan verzorgen.

Ik heb ook de Minister van Defensie goed gehoord op het gebied van de evacuatie en de bescherming van de eigen eenheden. Zij heeft een aantal duidelijke uitspraken gedaan die mijn fractie in ieder geval geruststellen. Ik heb ook goed geluisterd naar de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Ondanks de omstandigheden vinden zij de bijdrage aan UNMISS nog steeds nuttig en mijn fractie vindt dat ook.

De Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking heeft wat betreft de focus op conflictbeslechting gezegd dat het achteraf wat makkelijk praten is. Ik zou daartegenover willen stellen dat ook voordat deze escalatie plaatsvond, bij voortduring door een aantal partijen erop is aangedrongen om juist die focus op conflictbeslechting te laten bestaan. Ik zou in dat verband ook de vraag van de heer Knops willen herhalen, namelijk welke lessen Nederland trekt uit wat er is gebeurd, ook wat betreft onze eigen rol. Bovendien zou ik willen pleiten voor een nadrukkelijker rol van Nederland binnen het grondwetsproces, juist om in Zuid-Sudan de democratie van onderop een kans te geven.

Verder heeft de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking gezegd dat zij OS politieker gaat inrichten. Dat is mooi. Zien we die inrichting tegemoet voor het AO MJSP of verwacht zij dat dit later komt?

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. De strekking van dit algemeen overleg is dat wij op een later moment nog op dit onderwerp zullen terugkomen. Het gaat nu om een korte verlenging van de missie en vanaf juli krijgen we meer informatie over een herziening van het mandaat. De Minister van Buitenlandse Zaken zei dat hij verwachtte dat het accent

meer van rechtsopbouw naar burgerbescherming gaat. Dat is ook wat ik hem heb gevraagd, omdat ook ngo's graag zouden zien dat het accent meer die richting wordt gelegd. Dus dat is goed.

Een andere vraag die ik heb gesteld, is hoe je de positie van de VN verbetert. Er is nogal wat wantrouwen over de neutraliteit van de VN en over het draagvlak onder de bevolking. Beschikt UNMISS over de benodigde neutraliteit? UNMISS wordt door de oppositie gezien als een vertegenwoordiger van de overheid en heeft hierdoor niet de mogelijkheid te opereren in oppositiegebied. Bij een deel van de bevolking heeft UNMISS zelfs draagvlak verloren. Hoe gaat de regering met dat probleem om?

Ik had ook nog een vraag gesteld over clusterbommen. Is het juist dat die gebruikt zijn? Kan de regering daar meer over zeggen? Waar komen die bommen vandaan? Het zijn buitengewoon omstreden wapens.

Ten slotte heb ik nog een vraag aan de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking. Hoe staat het met het functioneren van de ngo's? Die mogen van de overheid niet meer onder hun eigen vlag opereren, zo is mij ter ore gekomen. Die geeft daarmee het signaal de neutraliteit van deze organisaties in twijfel te trekken. Hoe gaat onze Minister daarmee om?

De heer **Servaes** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun duidelijke beantwoording. Er is sprake van een verschuiving van aandacht in de richting van burgerbescherming. Ik hoorde ook community policing noemen als een belangrijke taak. Dat kan in ieder geval op de steun van mijn fractie rekenen.

Er zijn sombere woorden gesproken door eenieder, waarbij sommige woordvoerders nog wat somberder waren dan andere, zeg ik maar even met enig understatement. Wat mijn fractie betreft, geldt voor politietrainingachtige activiteiten in algemene zin dat het een kwestie is van lange adem, hetgeen gelet op de huidige omstandigheden in Zuid-Sudan in het bijzonder geldt. Het zou dus geen verstandige keuze zijn om er nu tussenuit te knijpen. We zullen in de derde termijn het definitieve oordeel geven, maar ik neem aan dat iedereen wel voelt aankomen wat dat zal zijn.

Ik heb nog een vraag die ik aan de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking zou willen stellen. We hebben het veel gehad over de veiligheid van onze mensen en die van de VN, maar met enige regelmaat komen vreselijk zorgelijke berichten naar buiten over de veiligheid van hulpverleners van ngo's. Vorig jaar nog hebben we dat vreselijke incident met Artsen zonder Grenzen gehad. We weten ook dat CARE recent in moeilijke omstandigheden heeft verkeerd. Mijn vraag is dan ook hoe er samengewerkt wordt met deze ngo's en wat er gedaan kan worden om ook hun veiligheid zo goed mogelijk te organiseren.

De **voorzitter**: Ik zie dat de bewindslieden direct kunnen antwoorden. Dan is allereerst het woord aan de Minister van Buitenlandse Zaken.

Minister **Timmermans**: Voorzitter. Ik heb heel goed opgelet, maar er zijn in tweede termijn aan mij geen vragen gesteld. Dus ik kan meteen het woord doorgeven aan de Minister van Defensie.

De **voorzitter**: Dan geef ik graag het woord door aan de Minister van Defensie.

Minister **Hennis-Plasschaert**: Voorzitter. De afweging over het dragen van wapens gebeurt niet alleen door Nederland maar ook door andere deelnemende landen. Uit mijn hoofd noem ik nu de Canadezen, de Denen en de Noren. Er zijn veel meer landen die op dat punt de discussie voeren. De VN hebben in feite de voorkeur uitgesproken voor het hanteren van één lijn voor alle deelnemende landen. Dat accepteer en respecteer ik ook.

Tegelijkertijd zeg ik wel dat als de situatie daartoe aanleiding geeft, ik de vrijheid wil behouden om direct, dus even los van het algemene standpunt, onze mensen te bewapenen. Het is dus eigenlijk wat de heer Knops zei: we kunnen daartoe «any moment» besluiten. Zoals we eerder hebben gezegd, houden we zelf de situatie goed in de gaten op basis van verkregen informatie. Dat is informatie van de VN maar ook van onze eigen MIVD en het personeel ter plekke. Het is dus een puzzel van verschillende stukjes, wat uiteindelijk tot het totale plaatje leidt. Excuses aan de heer Van Dijk dat ik zijn vraag over de clusterbommen heb vergeten te beantwoorden in eerste termijn. Er zijn inderdaad delen van clustermunitie gevonden, maar het is nog niet duidelijk door welke partij die munitie is gebruikt. Daarover zijn alleen maar niet-bevestigde berichten op dit moment beschikbaar. Het is wel een zeer serieuze zaak. De VN onderzoeken de zaak. We hebben nog geen uitkomsten. Als die er zijn, zullen wij de Kamer daarover informeren.

De **voorzitter**: Dan geef ik nu graag het woord aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Minister **Ploumen**: Voorzitter. Wat de heer De Roon larmoyant noemt, noem ik gewoon medemenselijke betrokkenheid. Onze mensen daar werken lange uren binnen het mandaat. Een aantal van hen voelt zich geroepen om na die uren, zonder dat ze het allemaal bijhouden en overuren declareren, nog iets extra's te doen voor de mensen daar. Dat verdient wat mij betreft alleen maar complimenten, niet alleen van het kabinet maar ook, als ik zo vrij mag zijn, van heel veel Nederlanders. Zij doen dat werk namelijk namens ons. Ze staan daar inderdaad hun mannetje. Een aantal van hen zijn overigens vrouwen, zeg ik er maar even bij. Deze mensen hebben geprobeerd een ander beeld neer te zetten van de politie- en justitiesector dan dat van een sector die beschouwd moet worden als de vijand. Ze hebben middels het concept van community policing geprobeerd nadrukkelijk aan burgers te laten zien dat de politie er ook is voor hen om hun rechten te beschermen. Zijn we er daarmee? Nee, zeg ik tegen de heer De Roon, want anders hadden we hier een heel ander gesprek gehad. We hebben wel een aantal stappen gezet.

Is het zo dat mensen zich op de ministeries in een pak gehesen hebben? Dat is zeker waar, want ik heb dat met eigen ogen kunnen zien. Het is deels ook waar dat ze in hun hart een rebel zijn gebleven. Deels is dat natuurlijk ook de reden dat we daar zitten en dat we hebben meegewerkt aan capaciteitsopbouw van die ministeries. De mensen in Zuid-Sudan hebben generaties lang in een conflictsituatie verkeerd. Sommigen hebben daar actief aan bijgedragen en anderen waren slachtoffer. Met al die mensen samen moet die nieuwe staat opgebouwd worden. Daar moeten we niet naïef over doen, maar we moeten ook niet doen alsof dat allemaal weggegooid geld is. Vanuit geopolitieke overwegingen moet dat gebied stabiel gemaakt worden, maar daarnaast is er ook nog zoiets als medemenselijkheid.

Dan kom ik bij de vraag hoe we nu kijken naar de herziening van ontwikkelingssamenwerking, waarbij ik ook refereer aan vragen zoals of er niet meer geïnvesteerd moet worden in verzoening na het conflict. Ik denk dat het heel verstandig is om dat perspectief ook nadrukkelijk mee te nemen in ons Meerjarig Strategisch Plan. Dat doe ik dan liever niet solo maar in overleg met de internationale partners. Dat maakt ook dat, hoe graag ik dat ook zou willen, ik nog niet voor eind maart het totaalplaatje voorhanden heb. De situatie is natuurlijk nog niet stabiel, dus we moeten vooral ook niet doen alsof dat wel zo is. In het AO over het MJSP zal ik overigens over een aantal specifieke uitwerkingen van die richting, zo die er dan zijn, graag het debat met de Kamer aangaan. Het is overigens niet zo dat Nederland er helemaal niet in geïnvesteerd heeft en dat hetgeen we op dat punt wel hebben gedaan allemaal niet goed zou zijn, maar het gaat

echt om accenten. De roep om waarheidsvinding is door het recente conflict alleen maar toegenomen. Nogmaals, ik ben zeer bereid om vanuit die bril te kijken, maar meer nog om vanuit die bril eventuele budgettaire verschuivingen te bezien.

De veiligheid van de hulpverleners is absoluut een punt van aandacht. Er zijn twee problemen waarmee deze mensen te maken hebben. Het eerste is de lastige fysieke toegang vanwege de moeilijke omstandigheden, die er altijd al waren maar die nog verder verslechterd zijn door het vroege begin van het regenseizoen. Het tweede is de onveiligheid, die zowel door de regering als door de rebellen wordt veroorzaakt. Het is ook niet altijd even duidelijk wie waarbij hoort. Soms denk ik dat de strijders zelf ook het zicht op hun eigen positie kwijt zijn geraakt. Omdat de situatie zo verschrikkelijk volatiel is, is het lastig om maatregelen te kunnen nemen die heel duurzaam voor veiligheid zorgen. Onze ambassade besteedt er samen met de ngo's zeer veel tijd aan. Zo worden er op regelmatige basis veiligheidsassessments gemaakt. Ook monitoren we de situatie en waar nodig spreken we ook vertegenwoordigers van de regering en anderen aan op het verlenen van toegang aan de hulpverleners. Feit is dat we geen garanties kunnen geven. Dat is heel erg vervelend, want dat brengt de hulpverleners in gevaar en gaat zeer zeker ook ten koste van het lenigen van humanitaire nood van de mensen in Zuid-Sudan. Er wordt heel intensief samengewerkt, dus alles wat we kunnen doen om de veiligheid te monitoren en zeker te stellen, doen we.

De heer **Knops** (CDA): Ik heb in mijn tweede termijn nogmaals aandacht gevraagd voor het terugkijken, gelet op de langjarige betrokkenheid. Niemand van de drie-eenheid voelt zich tot nu toe aangesproken om die vraag te beantwoorden. Dat zou kunnen betekenen dat die tussen wal en schip valt, maar ik doe toch graag nog een hernieuwde poging om te vragen daarop te reflecteren. Als de Minister zegt dat zij dit nu niet meteen kan maar dat zij er schriftelijk op wil terugkomen, bijvoorbeeld op het moment dat Zuid-Sudan als zodanig op de agenda komt dan wel bij een evaluatie van de missie, dan vind ik dat ook prima.

Minister **Ploumen**: Ik meende dat ik daar al iets over gezegd heb, maar ik kan mij voorstellen dat de heer Knops dat wellicht iets te beknopt vond. Ik heb gezegd dat achteraf gezien vanuit ontwikkelingssamenwerking de politieke dimensie wat nadrukkelijker aanwezig had moeten zijn, als zijnde een van de lessen. Er is geen formele evaluatie van de VN-missie. Het lijkt mij volstrekt logisch dat we die lessen gaan identificeren en ook gebruiken voor de toekomst. In het debat over het MJSP zou ik daarover graag wat meer willen zeggen, aangezien dit ook mede de richting bepaalt voor de OS-hulp. Bovendien kunnen we er bij de formele evaluatie van de VN-missie zeer zeker op terugkomen. Dat gaat zeker niet tussen wal en schip vallen, omdat het relevant is, niet alleen voor andere VN-missies maar ook voor de missie in Zuid-Sudan.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Ik had nog gevraagd hoe de Minister aankijkt tegen de signalen dat de ngo's door de Zuid-Sudanese regering worden belemmerd in hun werk, bijvoorbeeld doordat ze niet onder hun eigen vlag mogen werken. Heeft de Minister daarover contact met die regering?

Minister **Ploumen**: Daarover hebben we contact met de regering en met de hulpverleners. Een van de hoofdredenen voor het niet onder eigen vlag mogen uitvoeren van operaties heeft te maken met de veiligheid van hulpverleners. Soms is het ook helemaal niet erg als het niet nadrukkelijk onder een bepaalde vlag van een organisatie kan. Dus we monitoren de situaties. Waar het gebeurt om veiligheidsredenen is en het dus het functioneren gemakkelijker maakt, vinden wij het niet problematisch.

Waar het politieker van aard zou zijn, is het onderwerp van gesprek tussen ons en vertegenwoordigers van de regering in Juba.

De **voorzitter**: Ik dank de bewindslieden voor hun beantwoording in tweede termijn. Dan gaan we thans over naar de derde termijn, waarin de fracties hun oordeel kunnen geven over de missie.

De heer **Vuijk** (VVD): Voorzitter. De VVD stemt in met de verlenging van deze missie. De VVD herkent de gevaarlijke en moeilijke omstandigheden waaronder onze mensen hun werk doen. Het daar werken vraagt moed en vastberadenheid. Vanachter deze kant van de tafel spreek ik daarvoor mijn respect uit.

De VVD ziet de korte termijn van de verlenging als een scherp diplomatiek signaal en dat is goed. Als optimist zou ik ondanks de chaos in dat land toch willen oproepen het bedrijfsleven in stelling te brengen zodat als de kansen gaan keren, ook ons land deel kan worden van de economie van Zuid-Sudan. Want als wij dat niet doen, zullen anderen dat wel doen. De VVD wenst de regering en onze mensen die daar hun verantwoordelijke taak gaan vervullen of blijven vervullen veel wijsheid en succes toe.

De heer **De Roon** (PVV): Voorzitter. Ik had het in tweede termijn eigenlijk al gezegd, maar ik herhaal het nu toch maar. Ik vind het geld van de afgelopen jaren verspild geld. In het betoog van de kant van de regering heb ik eigenlijk niets gehoord waaraan ik het vertrouwen kan ontlenen dat het vanaf nu beter zal gaan. Mijn standpunt is dan ook dat we die 150 miljoen euro beter aan onze Nederlanders met een smalle beurs hadden kunnen besteden in plaats van het over de balk te gooien in Zuid-Sudan. Laten we er nu mee stoppen. Mocht de missie toch verlengd worden, dan wil ik mede namens mijn fractie onze mensen in Zuid-Sudan uiteraard heel veel sterkte en succes wensen bij de uitoefening van hun taken, ook wat betreft het intermenselijke aspect van wat ze daar doen, maar vooral wens ik hun een behouden terugkeer naar Nederland.

De heer **Knops** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie kan instemmen met deze missie, die inderdaad een relatief korte looptijd heeft, zodat we er over niet al te lange tijd weer over komen te spreken. Ook wij wensen allen die uitgezonden zijn of worden heel veel sterkte bij deze moeilijke missie onder heel moeilijke omstandigheden en ook wensen wij hun een behouden terugkeer.

De heer **Sjoerdsma** (D66): Voorzitter. Ook mijn fractie kan instemmen met de voorgestelde verlenging van de Nederlandse deelname aan UNMISS. We wensen alle mannen en vrouwen die betrokken zijn of nog betrokken zullen worden bij deze missie alle succes en sterkte en uiteraard ook een behouden terugkomst.

De heer **Jasper van Dijk** (SP): Voorzitter. Ik had nog aan de Minister van Buitenlandse Zaken gevraagd hoe hij omgaat met het punt van de neutraliteit van de missie. Er zijn bevolkingsgroepen en ngo's die zich afvragen of de missie niet te veel aan de kant van de overheid staat. Wordt bij de herziening van het mandaat ook gekeken naar hoe die positie verbeterd kan worden?

Verder steunt de SP het voorstel tot verlenging van deze missie en wensen wij onze troepen een succesvolle missie en een behouden terugkomst toe.

De heer **Servaes** (PvdA): Voorzitter. Ook de PvdA-fractie kan instemmen met deze verlenging. Het is een hink-stap-sprong, waarvan dit de hink is terwijl in juli de stap moet volgen om vervolgens in november de sprong te kunnen maken, als we over een langere verlenging spreken. Ook mijn

fractie wenst alle mannen en vrouwen die aan de missie deelnemen heel veel succes. Dat geldt natuurlijk ook voor het thuisfront, dat alles op een afstand moet volgen. Ook wens ik eenieder een behouden thuiskomst.

Minister **Timmermans**: Het antwoord op de vraag van de heer Van Dijk is ja. Dat punt wordt zeker betrokken bij de evaluatie. Het is van ontzettend groot belang dat de VN als neutraal worden gezien, ook door de bevolkingsgroepen en de actieve ngo's. Het is zeker een belangrijk onderdeel van de evaluatie.

Ik stel vast dat de Kamer in zeer grote meerderheid de verlenging van de missie steunt en ik dank de Kamer daar ook voor. Ook stel ik vast dat de Kamer unaniem in haar steun is voor de mensen die worden uitgezonden en de mensen die zij in Nederland achterlaten. Ik wil ook daar de Kamer hartelijk voor danken.

Minister **Hennis-Plasschaert**: Aan de prachtige woorden van collega Timmermans heb ik weinig toe te voegen. Dank voor de zeer brede steun voor de verlenging van de missie en ook dank voor de unanieme steun voor de mensen die het werk voor ons doen. Ook ik wens hun een behouden thuiskomst.

Minister **Ploumen**: Ik sluit mij aan bij de woorden van collega Timmermans en collega Hennis. Heel veel sterkte aan iedereen die naar Zuid-Sudan gaat en een behouden terugkomst. We zullen hun werk op de voet blijven volgen.

De **voorzitter**: Ik dank de bewindslieden voor hun reacties. Er is één toezegging gedaan. De Minister van Defensie zal de Kamer schriftelijk informeren over de mogelijke aanwezigheid van clusterbommen op Zuid-Sudanees grondgebied zodra daarover meer informatie bekend is.

Minister **Hennis-Plasschaert**: Ik wil het wel graag linken aan de uitkomst van het VN-onderzoek dat nog gaande is.

De **voorzitter**: Uitstekend. Dat hebt u ook zo gezegd, dus dat zullen we er uiteraard bij vermelden. Dank voor uw amendement. Ook ik wens de betrokkenen, alle mensen die meegaan vanuit welke clustering dan ook, veel succes en sterkte met de werkzaamheden. Ik dank de bewindslieden voor hun inbreng en aanwezigheid en hun medewerkers voor de ondersteuning. Tevens dank ik de aanwezigen op de publieke tribune voor hun aandacht en aanwezigheid. Ook dank ik mogelijke luisteraars thuis voor hun belangstelling. Uiteraard dank ik ook de leden van harte voor hun inbreng. Ik wens u allen nog een fijne zonnige dag.

Sluiting 11.36 uur.